ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ JEAN MISCHO

της 24ης Ιανουαρίου 1989 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Το Tribunal du travail του Namur υπέβαλε ένα προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 78, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73).

2. Ο αιτών-ενάγων της κύριας δίκης Adalino Baldi, άσκησε μισθωτή δραστηριότητα στο Βέλγιο μέχρι τις 6 Απριλίου 1977. Στο τέλος Ιουλίου 1977 μετέφερε την κατοικία του στην Ιταλία. Ήδη από την 1η Μαΐου 1972 εισέπραττε ιταλική σύνταξη αναπηρίας. Επιπλέον, όπως προκύπτει από τη δικογραφία που τέθηκε στη διάθεση του Δικαστηρίου από το Tribunal du travail, με απόφαση της 31ης Μαρτίου 1984, χορηγήθηκε στον Baldi βελγική σύνταξη αναπηρίας από 6ης Απριλίου 1978.

3. Λόγω του θανάτου της συζύγου του, στις 10 Μαρτίου 1961, του κατεβάλλοντο υπέρ του υιού του Renaldo βελγικά οικογενειακά επιδόματα *αυξημένα κατά τα προβλεπόμενα για την περίπτωση των ορφανών τέκνων ποσοστά*, τούτο δε μέχρι τις 31 Αυγούστου 1981, οπότε το Caisse de compensation pour allocations familliales des classes moyennes (στο εξής: CCAF), καθού-εναγόμενο της κύριας δίκης, σταμάτησε τις καταβολές. Επιπλέον, ο εν λόγω φορέας, με έγγραφο της 14ης Φεβρουαρίου 1984, ζήτησε την επιστροφή των ποσών που είχε καταβάλει συναφώς, αχρεωστήτως κατά τη γνώμη του, μετά την επάνοδο του Baldi στην Ιταλία.

4. Ο Baldi άσκησε τότε αγωγή (αίτηση) ενώπιον του Tribunal du travail του Namur ζητώντας την καταβολή από το CCAF της διαφοράς μεταξύ των οικογενειακών επιδομάτων που εισπράττει στην Ιταλία και των οφειλομένων κατά τη βελγική νομοθεσία υψηλοτέρων οικογενειακών επιδομάτων. Στηρίζει το αίτημά του ιδίως στο άρθρο 78 του κανονισμού 1408/71 (που προαναφέρθηκε), ως προς την ερμηνεία του οποίου το Tribunal du travail του Namur υποβάλλει το ακόλουθο ερώτημα:

« Έχει το άρθρο 78, παράγραφος 2, του κοινοτικού κανονισμού 1408/71 την έννοια ότι το ορφανό υπέρ του οποίου καταβάλλονται οικογενειακά επιδόματα του ύψους που προβλέπεται ειδικά για ορφανά, μετά το θάνατο της μητέρας του η οποία δεν είχε την ιδιότητα του εργαζομένου, είναι δυνατόν να απωλέσει το δικαίωμα λήψεως των οικογενειακών επιδομάτων τα οποία του κατεβάλλοντο με δαπάνες ορισμένου κράτους μέλους λόγω μεταφοράς της κατοικίας του στο έδαφος άλλου κράτους μέλους από το οποίο θα λαμβάνει πλέον οικογενειακά επιδόματα διαφορετικού, όμως, ύψους ή έχει την έννοια ότι δικαιούται να λαμβάνει από τον αρμόδιο ασφαλιστικό φορέα του πρώτου κράτους μέλους τη διαφορά μεταξύ των οικογενειακών επιδομάτων που εισπράττει από το δεύτερο κράτος μέλος και των επιδομάτων που εισέπραττε προηγουμένως ως ορφανό; »

5. Το ζήτημα ανέκυψε όταν το καθού-εναγόμενο της κύριας δίκης θεώρησε ότι το αίτημα

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

του αιτούντος-ενάγοντος στερείται νομίμου ερείσματος τόσο κατά το βελγικό όσο και κατά το κοινοτικό δίκαιο. Υποστηρίζει, πράγματι, ότι κατά τη βελγική νομοθεσία, και ειδικότερα το άρθρο 51, τελευταίο εδάφιο, των κωδικοποιημένων βελγικών νόμων της 29ης Δεκεμβρίου 1939 περί οικογενειακών επιδομάτων υπέρ των μισθωτών εργαζομένων, τα επιδόματα αυτά οφείλονται μόνο στην περίπτωση που τα τέκνα κατοικούν εντός του Βασιλείου του Βελγίου. Αφού αυτό δεν συμβαίνει πλέον στην περίπτωσή του, ο Baldi έχει απωλέσει το δικαίωμά του για λήψη των αυξημένων βελγικών οικογενειακών επιδομάτων.

6. Το καθού-εναγόμενο της κύριας δίκης θεωρεί, περαιτέρω, ότι ο Baldi δεν μπορεί να στηρίξει την αξίωσή του ούτε στο κοινοτικό δίκαιο· εν προκειμένω, δηλαδή, στις διατάξεις του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου.

7. Το εθνικό δικαστήριο, εξάλλου, με το ερώτημά του αναφέρεται στο άρθρο 78, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο « Ορφανά ». Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι η παράγραφος 2 του άρθρου αυτού αφορά τα ορφανά « εργαζομένου » και ότι τα ορφανά των οποίων ο αποθανών γονέας δεν ασκούσε μισθωτή δραστηριότητα, όπως η Baldi. Το άρθρο 77, αντίθετα, φέρει τον τίτλο « Τέκνα συντηρούμενα από δικαιούχους συντάξεων ». Ο υιός του Baldi αποτελεί ακριβώς τέκνο συντηρούμενο από δικαιούχο συντάξεως.

8. Φρονώ, κατά συνέπεια, ότι μία κατάσταση σαν αυτή που απασχολεί το εθνικό δικαστήριο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 77. Στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου ορίζεται ότι αποτελούν « παροχές » κατά την έννοιά του « τα οικογενειακά επιδόματα που προβλέπονται για τους δικαιούχους συντάξεως γήρατος, αναπηρίας, εργατικού αυτήματος ή επαγγελματικής ασθενείας, καθώς και τις προσαυξήσεις ή τα συμπληρώματα των συντάξεων αυτών λόγω τέκνων των δικαιούχων αυτών ».

9. Κατά το άρθρο 77, παράγραφος 2, στοιχείο β), i), αν ο δικαιούχος λαμβάνει σύνταξη δυνάμει των νομοθεσιών περισσοτέρων του ενός κρατών, οι προαναφερθείσες παροχές χορηγούνται σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους στο έδαφος του οποίου κατοικεί ο δικαιούχος, αν το δικαίωμα για μία από τις παροχές γεννήθηκε κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας του κράτους αυτού. Δεδομένου ότι έτσι έχουν τα πράγματα εν προκειμένω, πρέπει καταρχήν να χορηγηθούν οι ιταλικές παροχές στον Baldi.

10. Από πάγια, ωστόσο, νομολογία του Δικαστηρίου [1], ιδίως δε από τις αποφάσεις Laterza και Patteri, που εκδόθηκαν επί διαφορών με αντιδίκους διακινουμένους εργαζομένους και Ταμεία Συμψηφισμού για βελγικά οικογενειακά επιδόματα όπως και η παρούσα διαφορά, προκύπτει ότι

« στο άρθρο 77, παράγραφος 2, στοιχείο β), i), του κανονισμού 1408/71 πρέπει να δοθεί η ερμηνεία ότι το δικαίωμα επί οικογενειακών παροχών σε βάρος του κράτους στο έδαφος του οποίου κατοικεί ο δικαιούχος σύνταξης αναπηρίας δεν εξαλείφει το δικαίωμα επί υψηλοτέρων οικογενειακών παροχών που έχει αποκτηθεί προηγουμένως σε βάρος άλλου κράτους μέλους. Όταν το ποσό των πράγματι καταβαλλομένων στο κράτος μέλος της κατοικίας οικογενειακών παροχών είναι κατώτερο του ποσού των παροχών που προβλέπει η νομοθεσία του άλλου κράτους μέλους, ο εργαζόμενος δικαιούται να εισπράττει, σε βάρος

1 — Βλέπε αποφάσεις της 12ης Ιουνίου 1980 στην υπόθεση 733/79, CCAF κατά Laterza, Rec. 1980, σ. 1915, της 24ης Νοεμβρίου 1983 στην υπόθεση 320/82, D'Amario κατά Landesversicherungsanstalt Schwaben, Συλλογή 1983, σ. 3811, και της 12ης Ιουλίου 1984 στην υπόθεση 242/83, CCAF κατά Patteri, Συλλογή 1984, σ. 3171.

του αρμόδιου κοινωνικού φορέα του τελευταίου αυτού κράτους, συμπλήρωμα παροχών ίσο με τη διαφορά μεταξύ των δύο ποσών » (διατακτικό της αποφάσεως Laterza).

11. Ο τρόπος με τον οποίο αιτιολογείται η αρχή αυτή στις προαναφερθείσες αποφάσεις με οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος να γίνεται διάκριση μεταξύ της περιπτώσεως στην οποία οι παροχές του « άλλου κράτους μέλους » είναι υψηλότερες από εκείνες του κράτους μέλους κατοικίας γενικώς και της περιπτώσεως στην οποία είναι υψηλότερες επειδή « το άλλο κράτος μέλος » χορηγεί προσαύξηση επί των οικογενειακών επιδομάτων λόγω του ότι απεβίωσε η σύζυγος του εργαζομένου.

12. Η λύση αυτή επιβάλλεται αναμφισβήτητα μετά την 6η Απριλίου 1978, αφού από της ημερομηνίας αυτής ο Baldi ήταν δικαιούχος συντάξεων οφειλομένων δυνάμει των νομοθεσιών περισσοτέρων του ενός κρατών μελών. Το ζήτημα, όμως, τίθεται διαφορετικά όσον αφορά τον προηγηθέντα χρόνο, κατά τον οποίο ο Baldi ελάμβανε μία μόνο σύνταξη οφειλόμενη δυνάμει της νομοθεσίας ενός μόνο κράτους μέλους, δηλαδή της Ιταλίας. Η σύνταξη αυτή του κατεβάλλετο από 1ης Μαΐου 1972. Επομένως, την εισέπραττε ήδη επί ορισμένο διάστημα της περιόδου κατά την οποία ασκούσε ακόμη επαγγελματική δραστηριότητα στο Βέλγιο. Τίθεται, κατά συνεπεια, το ερώτημα μήπως τα οικογενειακά επιδόματα έπρεπε να καταβάλλονται από της ημερομηνίας αυτής από την Ιταλία, αφού το άρθρο 77, παράγραφος 2, στοιχείο α), ορίζει ότι:

« Οι παροχές χορηγούνται ... στον δικαιούχο συντάξεως που οφείλεται δυνάμει της νομοθεσίας ενός μόνον κράτους μέλους, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους που είναι αρμόδιο για τη σύνταξη. »

13. Αυτό, όμως, δεν συμβαίνει, γιατί από το άρθρο 79, παράγραφος 3, όπως ήταν διατυπωμένο κατά την κρίσιμη περίοδο, συνάγεται ότι:

« Το δικαίωμα παροχών που οφείλονται κατ' εφαρμογή της παραγράφου 2 και των άρθρων 77 και 78 αναστέλλεται, αν τα τέκνα δικαιούνται οικογενειακών παροχών ή επιδομάτων κατά τη νομοθεσία κράτους μέλους λόγω ασκήσεως επαγγελματικής δραστηριότητος. Στην περίπτωση αυτή οι ενδιαφερόμενοι θεωρούνται σαν μέλη της οικογενείας εργαζομένου. »

14. Άρα, τα οικογενειακά επιδόματα έπρεπε να καταβάλλονται από το Βέλγιο στο προβλεπόμενο από τη βελγική νομοθεσία ύψος, καθότι, δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α), του κανονισμού 1408/71, ο Adalino Baldi υπέκειτο στη βελγική νομοθεσία λόγω του ότι ασκούσε επαγγελματική δραστηριότητα στη χώρα αυτή.

15. Στις 6 Απριλίου 1977, ο Baldi ασθένησε, κατά τη διάρκεια δε της ασθενείας του, στο τέλος Ιουλίου 1977, επέστρεψε στην Ιταλία. Ωστόσο, έπρεπε να εξακολουθήσει να λαμβάνει παροχές ασθενείας κατά τη βελγική νομοθεσία, κατά συνέπεια δε και βελγικά οικογενειακά επιδόματα, αφού, όπως παρατήρησε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, « ο εργαζόμενος, μέχρις ότου συνταξιοδοτηθεί, παραμένει εργαζόμενος ».

16. Τα πράγματα, όμως, περιπλέκονται, δεδομένου ότι από την απόφαση 84 της Διοικητικής Επιτροπής που συστάθηκε με το άρθρο 80 του κανονισμού 1408/71 προκύπτει ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 79, παράγραφος 3, κατά το χρόνο αναστολής της επαγ-

γελματικής δραστηριότητας λόγω ασθενείας, ο οικογενειακές παροχές ή τα επιδόματα δεν οφείλονται πέραν του ορίου των έξι μηνών (JO C 75 της 19.9.1973, σ. 15). Δυνάμει της αποφάσεως αυτής, ο Baldi απώλεσε το δικαίωμα λήψεως των βελγικών οικογενειακών επιδομάτων από 6ης Οκτωβρίου 1977. Το Δικαστήριο, ωστόσο, έκρινε [2] ότι οι αποφάσεις της Διοικητικής Επιτροπής δεν μπορούν να υποχρεώσουν τους φορείς κοινωνικής ασφαλίσεως να ακολουθήσουν ορισμένες μεθόδους ή να υιοθετήσουν ορισμένη ερμηνεία όταν εφαρμόζουν τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου. Επομένως, προσέθεσε το Δικαστήριο, η απόφαση της Διοικητικής Επιτροπής δεν δεσμεύει το Tribunal du travail.

17. Αν, όμως, γινόταν δεκτό ότι η καταβολή των βελγικών οικογενειακών επιδομάτων μπορούσε να παύσει νομίμως έξι μήνες αφότου ασθένησε ο Baldi, δηλαδή από 6ης Οκτωβρίου 1977, τότε ο αιτών-ενάγων της κύριας δίκης θα καθίστατο, μετά την ημερομηνία αυτή, δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας οφειλομένης κατά τη νομοθεσία ενός μόνο κράτους μέλους. Η περίπτωση, επομένως, του Baldi θα ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 77, παράγραφος 2, στοιχείο α), τούτο δε μέχρι τις 6 Απριλίου 1978, οπότε κατέστη δικαιούχος βελγικής συντάξεως αναπηρίας, με αποτέλεσμα να είναι εφαρμοστέο, όπως προελέχθη, το άρθρο 77, παράγραφος 2, στοιχείο β), i).

18. Με βάση τον κανόνα του άρθρου 77, παράγραφος 2, στοιχείο α), θα καθίστατο εφαρμοστέα, όσον αφορά τα οικογενειακά επιδόματα, η ιταλική νομοθεσία, δυνάμει της οποίας καταβαλλόταν η σύνταξη αναπηρίας.

2 — Βλέπε απόφαση της 14ης Μαΐου 1981 στην υπόθεση 98/80, Romano κατά Institut national d'assurance maladie-invalidité, Συλλογή 1981, σ. 1241.

19. Φρονώ, ωστόσο, ότι, στην περίπτωση αυτή, πρέπει να εφαρμόζεται επίσης η προαναφερθείσα νομολογία του Δικαστηρίου περί του συμπληρώματος διαφοράς παροχών. Η εν λόγω νομολογία στηρίζεται κυρίως στο γεγονός ότι ο σκοπός του άρθρου 51, δηλαδή η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, δεν θα επραγματοποιείτο αν τα κτηθέντα δυνάμει της νομοθεσίας ενός μόνο κράτους μέλους πλεονεκτήματα μπορούσαν να απωλεσθούν συνεπεία της ασκήσεως του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας. Θεωρώ ότι η σκέψη αυτή επιβάλλεται τόσο στην περίπτωση του στοιχείου α) όσο και στην περίπτωση του στοιχείου β) του άρθρου 77, παράγραφος 2. Άλλωστε, οι δύο αυτές διατάξεις επιτελούν ανάλογη λειτουργία στο πλαίσιο του κεφαλαίου 8 του κανονισμού 1408/71.

20. Είναι, επίσης, σημαντικό να επισημανθεί ότι με την απόφαση D' Amario, παρατιθέμενη στην υποσημείωση 1, το Δικαστήριο δέχεται ότι η εν λόγω νομολογία εφαρμόζεται σε σχέση με τα άρθρα 77 και 78, χωρίς περαιτέρω διακρίσεις. Τέλος, η απόφαση 129 της Διοικητικής Επιτροπής (ΕΕ 1986, C 141, σ. 7), η οποία λαμβάνει υπόψη τη νομολογία αυτή, επίσης δεν κάνει καμία διάκριση μεταξύ των περιπτώσεων των δύο εδαφίων του άρθρου 77.

21. Επομένως, επιβάλλεται να γίνει δεκτό ότι και κατά τη διάρκεια της πρώτης αυτής περιόδου, δηλαδή αυτής που μεσολάβησε μεταξύ της στιγμής κατά την οποία το CCAF σταμάτησε να καταβάλλει στον Baldi τα βελγικά οικογενειακά επιδόματα στο ύψος που προβλέπεται για τα ορφανά και της ημερομηνίας από της οποίας ο αιτών-ενάγων κατέστη δικαιούχος βελγικής συντάξεως αναπηρίας, το Ταμείο Συμψηφισμού υποχρεούταν να του καταβάλει τη διαφορά μεταξύ του ποσού των βελγικών οικογενειακών επιδομάτων υπέρ ορφανών και του ποσού των ιταλικών οικογενειακών επιδομάτων.

22. Προτείνω, κατά συνέπεια, να δοθεί η ακόλουθη απάντηση στο Tribunal du travail του Namur:

« Το άρθρο 77 του κανονισμού 1408/71, το οποίο εφαρμόζεται σε περιπτώσεις σαν αυτή που αποτελεί το αντικείμενο της διαφοράς στην κύρια δίκη, έχει την έννοια ότι το δικαίωμα λήψεως οικογενειακών επιδομάτων από το κράτος στο έδαφος του οποίου κατοικεί ο δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας, ανεξαρτήτως του αν θεμελιώνεται στο στοιχείο α) ή β), i), της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου, δεν καταργεί το δικαίωμα λήψεως υψηλοτέρων οικογενειακών επιδομάτων που έχει αποκτηθεί προηγουμένως εις βάρος άλλου κράτους μέλους, ακόμη και στην περίπτωση που η διαφορά οφείλεται στο γεγονός ότι στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος το οφειλόμενο ποσό αυξήθηκε λόγω του θανάτου της συζύγου του εργαζομένου. Όταν το ποσό των πράγματι εισπραττομένων στο κράτος μέλος κατοικίας παροχών υπολείπεται του ποσού των παροχών που προβλέπονται από τη νομοθεσία του άλλου κράτους μέλους, ο εργαζόμενος δικαιούται να λαμβάνει από τον αρμόδιο φορέα του τελευταίου κράτους συμπλήρωμα επιδομάτων ίσο με τη διαφορά των δύο ποσών. »